

Samarbejde, som kommer til at resultere i Fremskridt paa Færdøerne.

(Fortsettes).

Skúlaviðurskipti.

I.

Í mong hundrað ár hava Føroyingar livað sít egið liv á hesum útskerum, gjøgnum oldir burturstongdir frá útheiminum, burturgloymdir, livandi meiri í forntíðini enn í nútíð og framtíð. Tær stóru vekjandi rorslur, ið gingið hava um flest øll lond í Europa hava flest allar her á landi mest sum sýnt seg í hamsjón, tær hava verið ov langt burtur, tann hugsunnarháttur, ið hevur ligið undir teimum, hevur tókst fólkinum fremmandur, og tí óviðkomandi, livið hevur eins og staðið í stað, og fólkið hevur so leitað til forntíðina og í henni funnið teir andaliga gripir, ið hava givið livinum virði.

Men eisini í Føroyum kom tann stund, tá órógvandi rorslur á útheiminum brutu inn yvir landið; nýggir siðir, nýggjur hugsunnarháttur kveiktur av nýggjum vinnukorum. Føroyar vóru ikki longur eitt land har nógmið var at takast við fyrri hvønn tann, ið vildi arbeiða, landið fór at kennast ov lítið, fólkið ov nógv, og leitað mátti verða úteftir fyrri at finna nýggjar vinnurásir.

Henda broytan hevur verið í øllum londum og einaferð mátti hon eisini koma her. Tað var bert tað óvandaliga her í Føroyum, at her kom hon so knappliga og ógvísliga, allt tað íscenn, ið aðrastaðni hevur vundið sær fram gjøgnum fleiri hundrað ár. Ei undur í, um mangt her mátti fara fyrri skeyt og mangt kom upp í ein hurluvasa, ið nú er ringt at fáa aftur í gott skil.

Fólkið var óbúgið til hesa knappliga og umfatandi broytan. Tað brellaðist eftir øllum nýggjum, góðum ella ringum, hvussu tað nú var, og soplaði burtur gamlar ognir, ið nú kennst saknir, at ikki vóru tær væl varðveittar og istaðin fyrri at verða burturkastaðar, umbøttar og gjordar til at hóska til ta nýggju tíð.

Ti ikki er tað so, at allt gamalt er burturkastað og øllum nýggjum er eftirlitandi. Dygdargóður framburður hevur røtur sínar í einari gróðradyggari forntíð, men einum er at ansa sær fyrri: ikki at gloyma nútíð og framtíð fyrri tíðina, ið farin er. Mannaættin hastar fram eftir, fyrri hvørja öld, ið fer, við stórri og stórri tráan og framfýrni, og ikki man longur bata at vilja standa uttanfyri og lata livið skola sær framvið.

Skúlaviðurskiptini í Føroyum eru tíverri nógv ov talandi dómur, hvussu tørført tað er at royna at greiða flokjuna. Men flokjan má verða greidd.

Vit liva í eini tíð, tá livsstriðið harðnar í hvørjum. Allastaðni er ov nógv fólk, allastaðni bjóða

nógv fleiri seg fram til arbeiðis, enn torvur er á. Ringt er at sleppa at liva, verri at sleppa at liva undir toluligum korum. Og verður tað so, sum verða má: tað er ikki nóg mikið at hava arbeiðshug, men bert tann dugandi, tann ið umframt arbeiðshug og virkiveini hevur vitan og góðan kunnleika, kann vænta sær at vinna fram í verðini, um hann ikki er so staddur, at peningur, ið forfedrar hansara hava vundið, hjálpir honum til vinnukor, ið hann annars ikki hevur gávir til at rokja so væl sum onkur annar, ið ongan arvaðan pening ella múgvandi slekt hevur at bera seg fram.

Tað vilja altíð vera stakmenn, ið hava so frammihjá góðar virkisgávir, at tey kunnu vinna sær fram til virki, har evnir teirra til fullnar kunnu koma til gagns. Men tað verða altíð fá. Og ikki er tað longur so, at tað í einum landi bert ræður um, at teir ið stýra, hava so miklan kunnleika, at teir við skili kunnu leggja ráðsinar, ið fylgjar skulu verða; uttan so er, at fólkið sum heild hevur nóg miklan almennan kunnleika, verður tað ómøguligt at halda vinnulivinum so væl á fótum, at livandi verður í landinum.

Ti einki land kann soleiðis sum nú er verðið rokna bert við sjálvum sær. Eingin vinnugrein, — so einfald hon enn kann vera, — sleppir undan kapping aðrastaðni frá. Vit Føroyingar kenna tað eina mest í fiskiskapi okkara.

Allastaðni í útheiminum arbeiða idnir og dugandi menn við miklum kunnleika uppá at leggja vinnulívið í tær best hóskaðar rásir, og í øllum mentaðum londum hava tey fyrri langtíðina skilt, at tað ið umræður fyrri at skapa framburð í landinum, er at búgva ta ungu skeltna við meiri og meiri kunnleika.

Her verða tað skúlarnir ið skulu leggja stóðið. Samfelagið noyðist at skipa soleiðis fyrri, at hvørt mannkyn í landinum frá barnaárunum fer loyvi at vinna sær kunnleika, hvør eftir sínum gávum og ikki eftir ráðum. Og í øllum mentaðum londum skipar samfelagið soleiðis fyrri skúlum sínum, at teir verða gjordir betri og betri og at tað verður gjørt teimum, ið hava góð læriveini lætt at fáa tann kunnleika, ið teimum stendst hugur á.

Her má verða byrjað við barnaskúlanum. Hann er grundin undir øllum, har verður framtíðin skapað, har fær hin unga skeltn kjölfestu til lívsferð sína, antin hon nú verður á deyðavatni ella á streyma-sjógv millum boðar og sker. Og eins og tað krevst meiri kunnleiki og dugnaskapur til at stýra har, sum nógv skip tyrtast í tronga, so má so hvørt sum mannamúgván økist og kappingin landanna millum í øllum lutum veksur í stórum, at verða ansað væl eftir, at tann uppvaksandi skeltn verður út-búgvað á besta hátt til lívsins kappstríð.

Tað er væl eingin í Føroyum sum er sloppin undan at kenna sviðan av teim ringu vinnu-viðurskiptum, sum vit nú hava ligið undir síðan veraldarbardagin kom at enda. Sjálvandi eru orsaker har uppi í, sum eingin hevur kunnað rátt yvir, men blindur er tann, ið ikki sær, at ein hovudsorsokin til, at her hjá okkum so heilt avlag-aðist alt vinnuliv, er tann, at vit sakna kunnugleika og tað framfýrni, ið holl og mentað vitan gevur. Tað skal lítið kynsri til at hava vinning í slíkum tíðum, sum teimum, ið vóru í teim seinastu árum, herstriðið var, men tá alt ber imóti, tá ein í virki sínum um allan heimin hevur menn ið kappast við ein um at gera betri og biligari arbeiði, tá mugu dugandi og kunnugir menn til fyrri at fara verkið fram til gott úrslit.

Og tað eru slíkum tíðum vit koma at koma at rokna við her eftir. Ti ræður tað um, at eisini vit royna at búgva okkum til kappingar, og at vit fyrst og fremst royna at búgva ta uppvaksandi slekt við góðum kunnleika, so hon kann koma at standa væl í kappastríðinum við onnur fólk. Tað ið tá mestur torvur er á, er kunnugleiki. Og skal hann fást so víða sum gjørligt er, tá mugu skúlaviðurskiptini vera góð og væl fyriskipað.

Richard Long.

„Føroyatíðindi“.

Sprakin er hann, so mikið er vist, blaðstýrarin á tí biksvarta afturhaldsblaðnum „Føroyatíðindi“. Ti munur er á, hvat týðning ið blaðið hevði fyrri javnaðarráðsluna í Føroyum, tá ið „akademikarinn“ var frastaddur og nú, hann er afturkomin. Hevði Herluf Thomsen framvegis kunna breska í tí lagi, hann nú er í, nokur ár aftur, so vil „Føroyatíðindi“ hava gjørt almikið gagn í Suðuroynni, tí ta vera allir Suðuroyingar fylktir um sigursmerki javnaðarmanna.

Tað vísir seg altíð, at meiri ið afturhaldsblóð royna at leypa ósemju ímillum hið fátæka fólkið, tess meiri fylktist tað í semju, og búgvir seg til at rudda burtur alt tað, ið spjaða kann arbeiðarafjöldina.

Blaðstýrarin á „Føroyatíðindi“ heldur nógv um báðar javnaðarmenninar, ið komnir eru inn á ting. Mjúkliga kinnur hann *Dam*, tí hann ikki hevði væl-brævið við tann fyrsta dagin, og nú tekst hann við klandursmálið, ið nevnt: „Flagsagen“. Her vil hann eins og lagsbróður hansara, amtmaðurin, geva javnaðarmonnum, serstakliga mæ, skyld fyrri, at flaggmálið er vorðið eitt mál, ið tingið kom at taka sær av. Tó skal blaðstýrarin harra Thomsen ikki vera ov harmur um, at málið varð beint í nevnd, tí tað kann aldri koma at tarna ting-arbeiðinum, um ein 3-manna nevnd fær hetta málið til gransk-

ingar, so tingið einaferð fyrri allar, við góðum grundum kann mótmæla slíkum lógtreytum, ið bert hava til endamáls í tí stóra, eins og „Føroyatíðindi“ í tí smáa, at æla ósemju millum menniskjur.

Eisini kann eg lata blaðstýrarin á „Føroyatíðindi“ vita, at lagsbróður hansara amtmaður Olrik enn ikki hevur kunna víst á, at henda lógtreytin um flaggmálið er galdandi í Føroyum, — kanska at hann í hesum, sum í øðrum málum, styðjar seg til „Forudsætningene“ — men so leingi einki meira er komið frá lagsbróðri blaðstýrara „Føroyatíðandi“, harra Olrikki, ið dróg okkum javnaðarmenn inn í flaggkeglio, ið kann prógva, at teir hava rætt, juridiskan rætt, til at skapa ósemju millum fólk, ja, so skulu gudarnir vita hvønn rætt, ið hið føroyska politíð hevði til at „upplýsa“ nevnd býarstýrissins um, at teir ikki høvdu loyvi at flagga við norskum flaggi.

Til blaðstýrarin á „Føroyatíðindi“ skal og siga, at ikki skal hann gremja seg um tað ið eg havi sagt í flaggsakini á tingi. Tíðin vil vísa, at vit í tí málinum, eins og í øllum øðrum málum, eru javnaðarmenn, ið ikki kunnu nýstast til kastikleppar. Hevði amtmaðurin ikki drigið okkum inn í keglid, so stóðu vit uttanfyri; men væl kann henda, at „best man vera sum ere“.

M. S. Viðstein.

A. C. Evensens Stavingarbók.

Nú um dagarnar kom ein ungur lærari, ið eg havi haft sum nemning í Føroyskum í Lærarskúlanum, til mín og helt fyrri við meg, at eg í A. C. Evensens Stavingarbók, sum eg av nýggjum havi búgvið til prentingar, ikki havi fylgt somu reglum fyrri sundurskiljan av orðum, sum eg læri nemingarnar í lærarskúlanum.

Rætt er tað — tó lítið er tað, ið avbroytir — og orsokin er tann, at so leingi eg ikki veit, hvussu mangir, ið halda við mær oghvørjarsundurskiljanreglur, ið endaliga ásettir verða, havi eg ikki viljað broytt ta sundurskiljan, ið A. C. Evensen nýtti í lesibókum sínum, ið eru so væl ár hondum greiddar, at tað er at undrast á, at hetta verk hevur heppnast so væl, so stutt á leið sum føroyskt skriftmál tá var komið.

A. C. Evensen hevur tær reglur, at sundur skal verða skilt millum rót (orðastovn) og ending, t. d. bát-ur, úlv-ur, kon-a, tunna-a, fisk-in, blýggi-ið o. fr. Men hann letur sagn-orðini í títíð broyta av og skilir t. d.: spæld-i, vild-i o. s. fr.

Tann, ið vil læra onnur føroyskt mál, sleppir óivað ikki undan mállærni, og tá ið ein so bendir orðini og setir domini greiddiga upp fyrri nemningum, so verður tað av sær sjálvum, at ein yvirhøvur altíð fer at taka rót (orðastovn) fyrri seg og ending fyrri seg.

Og eg havi tí altíð í Lærarskúlanum skilt sundur víl-ið, skul-di o. s. fr., tí -di er jú títíðfrend-ingin (eins og -ti, -ði og -aði) og hetta er óivað tann greiddig-

asta sundurskiljan, tí so er bert ein reglan: orðastovnur fyrri seg og ending fyrri seg.

Eg helt tað ikki vera neyðugt í hesi útgávu av Stavingarbókini at broyta sundurskiljingina, tí flest øll born fara ikki at læra at stavasta málið skriftliga, fyrrren tey hava lært at stava og so kann jú lærarin altíð, tá tað verður, læra tey at byta orðini sundur á lagaliga hátt. Tað eru vælt heldur ikki tiggju sagnorð í alt við di í títíð í Stavingarbókini.

Eitt annað er, um børn ikki eiga at skriva orð av so skjótt tey fara at læsa, men tað krevur stavingarbók sum prentaðar eru við skriviskrift, og tað bar ikki til hesa ferð.

Meðan eg hefti meg við sundurskiljing er tað eitt annað, ið eg gjarna vil nevna: orð sum enda við -liga verða aloftast skeivt sundurbýtt: t. d. harð-liga fyrri harð-liga, tí endingin er -liga og eigur at verða skrivað fyrri seg sjálva.

Vónandi fáa vit skjótt ásettir fastar reglur fyrri hvørjar sundurskiljingarreglur bornini skulu læra í skúlanum, og hugsi seg at ikki finnst snøggari regla enn henda: orðastovnur fyrri seg og ending fyrri seg.

Richard Long.

Islandsfiskeriet.

(Telegram til „Føroya Social-Demokrat“).

Reykjavík, 16. — 8. — 1928.

Den samlede Sildefangst indtil 11. August: Vestfjordene 1300 Tønderssaltet, 109500 Hektolitertil Fabrikation, Siglufjord og Øfjord 10,700 saltet og 10,000 krydret, Siglufjord 82,000 til Fabrikation, Øfjord 93,000, Ostfjordene 3000 saltet, ialt 145,000 saltet, 10,000 krydret og 281.500 til Fabrikation.

Fontenay.

Úr Føroyum.

Tórshavn.

„Merkantil Konsulent“.

Løtingsins figgarnevnd sigur frá, at ættanin er at fáa í lag, at útnevndur verður maður, sum handlskonur umboðsmaður („merkantil Konsulent“) fyrri Føroyar — fyrri tað fyrsta í tvey ár.

Greiniligari hesum umboði viðvíkjandi fest við at venda sær til figgarnevndina innan 10. september í ár.

Landstingsmand Effersee,

der i den danske Rigsdag har staaet indenfor Venstre, er af dette valgt til anden Stedfortræder for Venstres 8 Tingvalgte Medlemmer af Lands-tinget.

„Knørrur“ aftur-komin.

Sunnudagin kom „Knørrur“ heim av gronlandsferð, við 51,000 toskum.

Jarðahvalurin.

Hin standandi spurningurin um jarðahvalin, var havdur til umrøðu á Løttingi seinasta friggjadag.

Tað eru líkindi til, at tað í ár, kemur skil á óskilið við jarðahvalinum.

Orðaskiftið í hesum máli kemur í næsta blað.